

Mehmet Âkif Ersoy'un "Gür Hisli", "Gür İmanlı" ve "İki Gözü Nevzad'ı": Abdüllatîf Nevzad Ayasbeyoğlu ve Millî Eğitim Tarihimiz

Bahri ATA / Prof. Dr. Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi ABD Öğretim Üyesi

Giriş

Eğitim tarihimize damgasını vuran, önemli kişilerden biri de "*Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitimi, Kuruluşlar ve Tarihçeler*" (1948) adlı 745 sayfalık eserin yazarı, merhum A. Nevzad Ayasbeyoğlu'dur. İsmi, Cavit Binbaşoğlu Hoca'mızdan duyardım. A. N. Ayasbeyoğlu (1888-1966), Gazi Eğitim Enstitüsü, Pedagoji Bölümünde, "Maarif Teşkilatı ve Tarihi" derslerini vermişti. O zamanlar şimdiki merak ve dikkatim olsaydı, Cavit Hocam'a (vefatı, 31 Mayıs 2013), Nevzad Bey'le ilgili soru sorma fırsatını yakalayabilirdim.

TBMM tutanaklarından anladığımız kadarıyla 1939'da Nevzad Bey, Meclis'te Bursa milletvekili iken, maarif tarihinin yazılmamış olduğunu dile getirmiş, 1943'te kendisi gibi bir yüksek öğretmen okulu (1921 yılı) mezunu olan Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in sunduğu imkân ile Gazi Terbiye Enstitüsü Maarif Teşkilatı ve Tarihi, Teftiş Tekniği dersi öğretmenini olduktan sonraki beş yıl içinde millî eğitim sorunlarının ortaya konmasında, sorunlara çözüm arayışında yardımcı olmak amacıyla eserini kaleme almıştır. O, Meclis kürsüsünde dinleyici milletvekillerinin gürültüleri arasında, "Maarif Vekâleti'nin", "Terbiye Vekâleti" olması gerektiğini savunmaktaydı.

Nevzad Bey, 23 Haziran 1888'de Bodrum'da doğdu. Babası M. Sabit Bey, Konya'nın Seydişehir ilçesindendi. Annesi Adniye Hanım, Antalya'nın Akseki ilçesi Gödene (Menteşbey) Köyü'ndendi. Babasının memurluğundan dolayı aile pek çok yer dolaşmıştı. Soyadı, ailenin Selçuklular döneminde yaşamış atası Ayas Bey'e dayanır. Nevzad Bey, 5-6 yaşındayken ana tarafından dedesinin kadı olduğu Isparta'nın Uluborlu Kasabası'nda mahalle mektebine başladı. Seydişehir, İstanbul (Fatih-Mirimiran Hasan Paşa Mekteb-i Fevziyesi, Aksaray Mahmudiye (Pertevniyal) Rüştîyesi) ve

Yemen'de (Taiz-Hudeyde Rüştîyesi) ibtidai ve rüşdiye öğrenimine devam etti. Burada 5. sınıfta okuduğu Mirliva El Hac Mustafa Hami Paşa'nın (1871/1878) "*Vezaif-i Etfâl*" adlı kıraat kitabının canlı ahlâki tavsiye ve telkinleriyle, düşünce hayatındaki izlerini detaylı olarak anlatmaktadır (Ayasbeyoğlu, 1965a:7). Ortaöğretimin ilk yılını Isparta'da okudu. Isparta'da babasının asıl memuriyeti yanında mahalli maarif encümeninde görev yaptığını, encümene yasak eserler diye bazı kitapların verildiğini, babasının da alıp eve getirdiğini ve böylece bunların arasındaki Abdülhak Hamid'in *Târık* adlı eserini büyük bir heyecan ve ilgi ile okuduğunu belirtmektedir (Ayas, 1938:508).

افطارات

رساله مزمن آلنديق كوستلك شريطله
بتون يازيلو عرمانكي بر غزته طرفندن
اقتباس اولونه بيلير .

§

مكتوبلرك، امثالرك واشمع و او قوناقلى
اولسي و ايونه سره نومورسنى عتوى
بولونسي ؟

§

ممالك اجنبيه ايجون آيونه اولانلرك
آدوسارليك فرانسوزجهسى ده يازلسى ؟

§

پاره كوتدرليكي زمان تهيه داتر اولديكنك
واضعا بيكرلسى رجا اولنور .

السبيل

سر ١٣٣٠

اداره خانه

باب عالي جاده سنده دائره مخصوصه

آيونه سرائطى

ممالك عبايه ده سنه لى (١٥) ، الق
آيلى (٤٥) غروشدر . ممالك اجنبيه ده
سنه لى (١٧) ، آلى آيلى (٩) فراتقدر .
[نيسانت : نسخهمى دائى پاره ، آلى
آيلى بر جلد ، هر جلد ٢٦ نسخه در .]

افطارات

§ آيونه بدلى يشوندور .
§ آدرس تيدلنده فرق پاره لك
بول كوندرملى در .

§ مسلك موافق آثار مع المستويه
قبول اولنور . درج ايديلمه ين يازيلر
احاده اولونماز .

دني ، علمى ، ادبى ، سياسى هفتلى مجموعه اسلاميه : ر

١٠ جلد

٥ شعبان المعظم ١٣٣١ پنجشنبه ٢٧ حزيران ١٣٢٩

عدد ٢٥٢

İstanbul Mülkiye-i Şâhâne (Mercan) İdadisine naklin-den sonra, 1907'de buradan mezun oldu. Daha sonra İstanbul'da hem Darülfünun edebiyat şubesinin öğ-rencisi hem de Darülmualim-i Âliye'de lise öğretmen adayı olarak pedagoji eğitimi alan güzide kişilerden oldu.

Değişik dönemlerde yazılarını Abdülatîf Nevzad, Nevzat Ayas, Nevzad Ayasbeyoğlu gibi farklı tarzlar-da imzalaması, eserlerinin toplu bibliyografyasını çı-karmayı zorlaştırmaktadır. Öte yandan bu durum, II. Meşrutiyet'ten Demokrat Parti Dönemine kadar uzun bir hayat ile İltuflandırılmış pek çok Osmanlı/Türk ay-dınının yapıp ettiklerinin anlaşılması için üç dönemlik siyasi hayata paralel bir çerçeve sunmaktadır. Yani, bu imza tarzları sıradan, keyfi değişiklikler olmayıp üç dönemin (1. II. Meşrutiyet Dönemi, 2. Erken Cum-huriyet ve İsmet İnönü Dönemi ve 3. Demokrat Parti Dönemi) konjonktürünün aydınların düşüncelerinin gelişimine de etkisini yansıttığı kabul edilebilir. Şimdi bu dönemleri ayrıntılı ele alalım.

1. Eserlerini "Abdülatîf Nevzâd" Adı ile İmzaladığı Dönem

Bu dönem 1908'den 1933'e kadar süregelmiştir. Yani II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet dönemlerini içermektedir. 1911'de Nevzâd Bey, Darülfünun Edebiyat Şubesi ve Darümuallim-i Âliye'den Edebiyat Şube-sinden M. Zeki Vural, M. Zekâî Konrapa (Bolu Tarihi yazarı) ile birlikte mezun oldu (Eşme, 2003:32). Çok eski ve pek aziz arkadaşı Şemseddin Günaltay ise fen şubesinden 1907'de mezun olmuştu. Nevzâd Bey'in Milli Şairimiz Mehmet Âkif ile ilk tanışması, Darül-

fünun'u bitirdikten sonra Maarif Nezareti'nin açtığı lise muallim imtihanında oldu (Ayas, 1938:510). Bu dostluk *Sırat-ı müstakîm* (183. sayıdan sonra *Sebîlür-reşad*) dergisi yazı heyetinde içinde devam etti. Bu dergiye yazmaya başlaması Darülfünun Arap Edebi-yatı muallimi Bağdatlı Fehmi Bey'in tavsiyesi ile oldu (Ayas, 1938:568). Abdülatîf Nevzâd Beyrut'ta öğret-men iken Mehmet Âkif, 1915'te Mayıs ayında Şam dönüşü, onun evinde misafir oldu ve bir mektubunda Eşref Edip'e Abdülatîf Nevzâd'ın selamını gönder-di (Edip, 1938:46). [Bu bilgiyi benimle paylaşan eski Talim ve Terbiye Kurulu Üyelerinden Sayın Ömer Öz-can'a teşekkürü bir borç bilirim].

Fuat Gündüzalp'e (1954) "Ortaöğretim sırasında İbni Rüşd, Muhiddin-i Arabi, Descartes, Namık Kemal, Abdülhak Hamid, Tevfik Fikret, Ahmet Mithat Efen-di gibi kişilerin tesiri altında kaldığını" ifade ettiği anlaşılmaktadır. Yetiştigi okullarda Batı ve Doğu me-deniyetlerinin uzlaştırılması fikrine dayanan bir "İs-lamcı-Akılcı" doktrine göre kültür ve terbiye aldığını belirtmektedir. Gençliğinde izafi ve mutlak hakikate erişmek, ilmin ve felsefenin hasbilik zevkinden tat-mak, feylesoflaşma ihtiyacından dolayı bir fikri buh-rana tutulmuştu. Henüz Mercan İdadisi 3. sınıfında iken İslâm Tarihi ve Fıkıh Hocası İzmir'li İsmail Hak-kı'ya, şerri hükümler arasında ahlâkın yerini sormuş, hocası "Fıkıhın, nefsin lehinde ve aleyhinde olanı bil-mesi tarifine göre, ahlâkın fıkıhın içinde yer aldığını söylemişti". Batı felsefesi ile de tanışmasını, orta tah-sil sırasında ahlâk dersi yoluyla olduğunu yazmakta-dır (Ayasbeyoğlu, 1961:12).

Meslek hayatına 26 Mart 1911'de Darüşşafaka Lisân-ı Osmânî ve Usul-i Tedris muallimi olarak başladı. İstanbul, Üsküp, Beyrut, Cebel-i Lübnan Sancağı (Halep Eyaleti ya da Sayda Eyaleti 1861'de müstakil Sancak oldu), Aydın, Karahisar-ı sahip (Afyon), Sivas, Konya gibi yerlerde edebiyat muallimliği, müdür-i sanilik, maarif müdürlüğü, maarif müfettişliği, Maarif Nezareti ortaöğretim ikinci şube müdüriyeti, Darülhilafet-ül âliye Süleymaniye Medresesi Hikmet-i İlâhiye müderris vekili olarak görev yaptı. 29 Ağustos 1925'te (R. 29 Ağustos 1341) Abdülfeyyaz Tefvik Bey'in başkanlığında toplanan Telif ve Tercüme Heyeti'nin, 1. toplantısında Sadri Maksudi Arsal'ın akademi kurulmasına yönelik talimatnamesi, ders kitaplarında eğitimsel ve siyasi açıdan mahzurlu ifadelerle ilgili kararlar, Hüseyin Remzi'nin teşrihile ilgili iki kitabının liselerde okutulması gibi kararlarda kurul üyesi olarak imzası vardır. 4, 5 ve 6. kararların alındığı toplantıda Aza Nevzâd Bey, reis vekili olarak görülmektedir (Kırpık, 2008: 2-3). Darülfünunda Halit Ziya Uşaklıgil ayrıldıktan sonra Hikmet-i Bedayi (Estetik) derslerini de vermeye başlayan hocası Hamdullah Suphi'nin Maarif Vekilliğinin ikinci döneminde yani 1925'te ilk tedrisat müdürü oldu (Ayasbeyoğlu, 1951j:5). Ankara Muallim Mektebi'nin lagvedilmesi meselesinden dolayı sağlık durumunu gerekçe göstererek görevden istifa etti (Ayasbeyoğlu, 1951j:5). 1926'da 3. sınıf maarif müfettişliğine atandı. Bu arada hocası Hamdullah Suphi tarafından Şura-yı Devlet (Danıştay) azalığına namzet gösterildi. 1926'da Sivas mıntkası maarif emini oldu. 1927'de Konya mıntkası maarif eminliğine nakledildi.

İlk yazısını Darülfünun'da öğrenci iken 1909'da *Meram* adlı dergide "*Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Bey Efendi'ye [İzmirli] - Muahede-i Peygamberi*" adıyla yayımladı. Bu yazıda Hudeybiye Antlaşması'nın (M. 628) maddelerini ve sonraki yıllardaki etkilerini detaylı olarak analiz etmektedir. 8 Aralık 1911-29 Şubat 1912 tarihleri arasında *Sırat-ı müstakim* dergisi'nde Muhammed Abduh'un öğrencisi olan Muhammed

Reşid Rızâ'nın (1865-1935) kurduğu cemiyetin, açmayı planlandığı modern medrese nizamnamesini, eğitim ve öğretim yöntemlerini anlatan kitabı, Osmanlı Türkçesine çevirdi. Muhammed Reşid Rıza, 1909'da İstanbul'a gelmişti (Özervarlı, 2008:14-18). 21 Mart-Haziran 1912 arasında *Sebilürreşad* dergisi'nde Muhammed Hilmi Tammare'nin Arap edebiyatının Ömer Hayyam'ı olarak da bilinen Ebu'l-'Alâ el-Ma'arrî (öl. 1067) üzerine yazdığı bir yazıyı Arapçadan Osmanlı Türkçesine çevirdi. Bu yazı, 2006'da Prof. Dr. Musa Yıldız ve Prof. Dr. Nurettin Ceviz tarafından Latin harflerine aktararak, "*Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*"nde yayımlandı. 8 Ağustos-5 Eylül 1912'de "Hak" kavramı üzerine bir dizi yazı yayımladı. "Allah", "Niya-zî", "Son Ezan", "Sonumuz", "Şehid Edirne", "Ey Şirk" manzum eserleriyle yayım hayatını devam ettirdi.

Üsküp İdadisi'nde edebiyat öğretmeni iken, 1912'de Sabri Cemil Yalkut ve Mustafa Şekip Tunç'un çıkarmış olduğu *Yeni Mektep* adlı dergide de "Terbiye-i İrade" adlı yazıyı yazdı. Burada "Çocuklarımız artık "hayalci" olmamalıdır" diye yazmaktadır. Çocuklarda iradenin nasıl geliştirileceğine yer verilen yazıda "faculté", "characteres" gibi ifadeler Fransızca bir kitaptan esinlediğine işaret etmektedir. Ona göre "(Çocuk)...ebeveyn ve muallimi tarafından kemal-i dikkatle takip olunmalıdır. Öyle ki çocuktan kabiliyeti derecesinde bir amel beklememeli, üzerine yaşının tahammül edemeyeceği mesuliyetler yüklenmemelidir."(1328a:396).

1 Mayıs 1913'te "Beyne'l İslâm Müşterek Lisan" adlı yazısını, 10 Temmuz 1913'te yine aynı dergide "Arapça" adlı yazısını yazdı. Birinci makaleye Abdülatîf Nevzâd Bey, Mısırlı âlim Abdülaziz Çâvîş'ten (1876-1929) yaptığı bir çeviri ile başlıyor. Abdülaziz Çâvîş şu soruyu soruyor; "Türk memleketlerinde, Çin'de ve bu gibi yerlerde cuma günleri hutbe Arapça okunuyor; halbuki dinleyenlerin çoğu yahut hepsi Arapçayı anlayamıyorlar... O hâlde Cuma hutbesi; memaliki gayri Arabiye'de niçin Arapçanın gayri bir lisân ile, lisân-ı mahalli ile okunup da dinleyenlerin istifadesine sunulmuyor?" Abdülaziz Çâvîş, Fransız hükûmetinin Müslümanlara yönelik bölücü dil politikalarından söz ettikten sonra, İslâmlar arasında Arapçanın Kur'an lisanı olmasından dolayı hutbelerin Arapça verilmesini, namazdan sonra da halka anlamının şimdilik özetlenmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Abdülatîf Nevzâd'a göre, *İkdam* Gazetesi sahibi Ahmed Cevdet Bey'in "İslam mütefekkirleri arasında ortak bir lisana ihtiyaç vardır. O da Arapça'dır." fikri ile Şeyh Abdülaziz Çâvîş'un fikirleri arasında uygunluk buluyor. Abdül-

latîf Nevzâd, burada *Türk Yurdu* yazarı Ziya Gökalp'in fikirlerini de hatırlatıyor. Ziya Gökalp'e göre de İslam lisanları ıstılahlarını oluşturmak için millî ve beynelmilel cemiyetler olmalı, bu cemiyetler belli zamanlarda toplanarak ortak ıstılahlar konusunda çalışmalıdır.

İkinci makale, Dr. Zafer Kızıklı tarafından 2007'de *EKEV Akademi Dergisi'nde* sadeleştirerek ve dipnotlu olarak titiz bir çalışma ile yayımlandı. Buna göre Nevzâd Bey (1329:293), söz konusu makaleyi "Arapça ve Farisi lâzımdır. Ancak medeniyet-i maziye-i Osmanîye'nin tekamülünü, esas ve ruhuna nüfuz etmek şartıyla takip için. Bunun haricindeki nıkat-ı nazar bence bimana, bifaidedir." tarzındaki yaklaşıma cevap vermek için yazmıştır. Nevzâd'a (1329:294) göre; "Mesele bir tarih alimimiz Avrupalı bir müsteşrik gibi çalışabilmek için el-sine-i medenîye-i şarkîye arasında olan Arapça'yı bilmeli, bu sayede bütün vesâik-i kadimeyi alt üst edebilmelidir".

14 Ağustos-18 Eylül 1913'te "Bizde Ahlak ve Bizde Terbiye" adlı yazı dizini yayımladı. Abdüllatîf Nevzâd Bey, 1914 ve 1916 yılları arasında İttihat ve Terakki Partisi'nin umumi merkezinin himayesinde ve Ziya Gökalp'in ilgisiyle çıkan İslâm Mecmuası'nda yazılarına devam etti. Bu arada Sebîlürreşad Dergisi'nin yayımı 1916-1918'de savaş sırasında durduruldu. Yani Abdüllatîf Nevzâd Bey'in İslâm Mecmuası kadrosuna nakli daha erken bir tarihte olmuştur. 1915'den sonra yayın hayatındaki suskunluğu Beyrut'a öğretmen olarak atanmasıyla açıklanabilir.

1925'te Muallimler Birliği mecmuasında yazdığı "Muallim ve Cemiyet" adlı makalesinde (toplum yok, birey var görüşünde olan) bireyselciler (Nietzsche) ile (birey yok, toplum var görüşünde olan) toplumcuların (Auguste Comte ve Durkheim'in) görüşlerini karşılaştırmaktadır. Bu yazı, Prof. Dr. Mustafa Özcan tarafından -araştırma görevlisi iken- 1986'da Milli Eğitim Dergisi'nde "Öğretmen ve Toplum" adıyla yayımlandı. Abdüllatîf Nevzâd Bey'e göre "öğretmen, geçmiş ile geleceğin kesişme noktasında görev yapan "ictimâî ve ferdî sorumluluklarının en ağırını yüklenerek, ferdin ve toplumun mutluluğuna "nefsini vakfeden aziz varlıktır." (Abdüllatîf Nevzâd, 1986:70). Nevzâd Bey'e göre Doğu'nun büyük ustası Şeyh Sadi, Gülistan'da "Beni âdem azayı yekdiğerend" beyiti ile başlayan

şiiirinde, toplum ve birey arasında karşılıklı etkiyi yıllar önce ifade etmiştir. Yukarıdaki her iki görüşün dengeli bir şekilde yansıtılması öğretmen işidir. Öğretmenin bir toplumdaki önemini açıklamak için I. Dünya Savaşı'nda Cebel-i Lübnan'da öğretmen iken şahit olduğu durumu okuyucuyla paylaşmaktadır. Ona göre, Lübnan; Fransız, Amerikan, İngiliz, İtalyan vb. okullarının olduğu bir Babil Kulesi'ne dönüşmüştü. Yüzlerce yıl birlikte yaşamış topluluklar, bu okulların eğitimiyle lafzen anlaşsalar da fikren ve hissen anlaşamayacak bir duruma düşmüşlerdi. Lübnan toplumunu hatta bütün Suriye'yi kötü duruma düşüren bir asra yakın zamandan beri orada yabancı öğretmenlerin faaliyetleri ve onların yetiştirdiği gafil yerli öğretmenlerdir. Ona göre, Türk'ün mesut ve medenî istikbalini kuracak olan amilde ancak ve mutlaka görevini ve sorumluluğunu bilen Türk öğretmendir (Abdüllatîf Nevzâd, 1986:71).

Yine 1925'te *Milli Mecmua'da* yayımlanan "Ahlâkı Nasıl Korumalı" adlı yazı, 2014'te Muhammed Ali Yazıbaşı tarafından *Toplum Bilimleri Dergisi'nde* yayımlandı. Yazının "Sonuç ve Değerlendirme" kısmının son paragrafında, Nevzâd Bey'in İslâmî ilimlere olan vukûfiyetinin farkında olunmaksızın haksızlık yapıldığını düşünüyor.

1925'te Telif ve Tercüme Heyeti azası iken, Danimarkalı Profesör V. Rasmussen'in bir eserinin bayan E. Cornet'in Fransızca çevirisinden (1924) "4-7 yaş arasındaki Çocuğun Ruhîyatı" (1925) adıyla Türkçeye çevirdi. *Maarif Vekaleti Mecmuası'nın* (1926) 6. sayısında (s.146-148) "Kitâbiyat" bölümünde önemli bir eleştiri çıktı. Yazarını belirleyemediğimiz bu kitap tanıtımı yazısında, Ayas'ın Fransızcadan çeviri hataları, örnekleriyle gösterilmektedir. Yazarın şu ifadesi bakış açısını göstermesi açısından önemlidir; "Kültür'ün ifade ettiği mefhumu bir kelime bulmak zaruretli. "Hars" kelimesi bu surette meydana geldi. Fakat

onu Arap lûgatine nazaran sarfî bir hatası bulunduğu bahanesiyle tebeddüle çalışmak ne manası ne de lüzumu vardır." Abdülatîf Nevzâd Bey, Muallimler Birliği Mecmuası'nda "Zaruri Bir Cevap" adlı yazısı ile bu tanıtıma cevap vermektedir. Nevzad Bey, bu kitaba eleştiri yazısı yazan kişinin kitabı baştan sona dikkatli okuduğu konusunda şüphelerini paylaşmaktadır.

2. Eserlerini "Nevzat Ayas" Adı ile İmzaladığı Dönem

Bu dönem 1933'ten 1951'e kadar gelmektedir. 1930'lu yıllarda Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü, 1934 ve 1935 yılları arasında Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti üyeliği, Erenköy ve Haydarpaşa liselerinde felsefe öğretmenliği yaptı.

1932'de Cenevre Üniversitesi öğretim üyesi Albert Malche'nin Darülfünun'la ilgili raporunu hazırladığı günlerde, Nevzad Bey de *Vakit* gazetesinde 18 Şubat ve 25 Mart arası "Darülfünun meselesi" üzerine Malche'ye gerek duyduğu malumatı vermek için bir yazı dizisi kaleme aldı (Bu yazılardan beni haberdar eden Sn. Ömer Özcan'a teşekkür ederim). Burada ilk yazıda dönemin belgesindeki "ilim" ve "fen" kavramlarının kullanımlarına da dikkat çekerek, Tanzimatçıların Darülfünun kuruluş gayesini analiz etmektedir. Özellikle Sultan II. Abdülhamit döneminde eğitimin amacının devlete "sadık memurlar" yetiştirmek olduğunu belirtmektedir. Yazı derslerinde "ben" yerine "kulları, köleleri, *abdimevlûkları*, *çakeridirineleri*" gibi bendelik tabirlerinin öğretildiğini belirtmektedir. Bu dönemde Şeyh Sadi'nin senelerce rüştiyelerde okutulan *Gülistan* yasaklanmış, *Müntehabât-ı Gülistan*'da "pa-dışahlığa dair bazı dokunaklı hikayelerinden dolayı"

izin verilmediğinin altını çizmektedir (*Vakit*, 15 Mart 1932, sf. 6). Daha sonra sekiz soru çerçevesinde şimdiye kadar Darülfünun'un verimliliğini sorgulamaktaydı (*Vakit*, 24 Mart 1932, sf. 11).

1933'te Atatürk'ün direktifiyle Türk Tarih Tezi çerçevesinde hazırlanan *Türk Tarihinin Ana Hatları* adlı kitapta "Felsefi Tefekkür" kısmının yazımı işinde Şemseddin Günaltay'ın başkanlığında Mustafa Şekip Tunç, hocası İsmail Hakkı İzmirli ve Ferid Kam'dan oluşan heyette yer aldı. Bu bölüm için Hind felsefesinde Türk düşüncesini arama işi o zaman Erenköy Kız Lisesi Felsefe Muallimi olan kendisine, Çin felsefesinde Türk düşüncesini arama işi de Mustafa Şekip Tunç'a verilmiş idi (Ayasbeyoğlu, 1958:8). Nevzat Bey'in (1933) "Hindistan'da Türk Düşüncesi" kısmı bu faaliyetin ürünüdür.

1935'te Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun "Almanya'da Siyasi rejimin ilim faaliyetlerine tesiri" üzerine Talim ve Terbiye kuruluna raporunu teslim etmiş ve raporun değerlendirilme işini Başkan İhsan Sungu'nun, kurul üyesi Nevzat Ayas'a verdiği anlaşılmaktadır (Özcan, 2011). Nevzat Bey, 27 Mart 1935 tarihli değerlendirme notunda Ziyaeddin Fahri'nin Almanca "Weltanschauungslehre" ve "Pangermanisme" gibi kavramlara verdiği "cihan görüşü nazariyesi" ve "aşırı Cermencilik" gibi karşılıkların yerinde olmadığını haklı bir şekilde altını çizmektedir. Ziyaeddin Fahri'nin Nasyonal Sosyalizmin kuramcılarında ve Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi Rektörü (1933) ve Heidelberg Üniversitesi Rektörü (1937-1938) Ernst Kriech'ten (1882-1947) aldığı "bütüncül ilim" (holistik ilim) kavramının da daha iyi bir açıklama gerektirdiğini ve kitaptan çevrilmiş bölümlere ihtiyaç olduğunu belirtiyor. Nevzat Bey'e göre, Ziyaeddin Fahri'den yapmaya hazır olduğu üniversite-hayat-halk bağıllığını sağlayacak program taslağı istenmelidir (Özcan, 2011:556). Esasen, zaten 1934'te Türkiye'de, üniversitede de inkılâp tarihi dersleri, dönemin bazı devlet ve siyaset adamları tarafından konferanslar hâlinde verilmeye başlanmıştı.

1937'de 2. Türk Tarihi Kongresi'ne "Türkler ve Tabiat Kanunu" adlı tebliğ ile katıldı. Burada İslâm öncesi ve sonrası Türklerde tabiat kanunu fikri ele alınmaktadır. Bu çerçevede özellikle Farabi ve İbni Sina'nın kaza ve kadere ilişkin görüşleri özetlenmektedir. Ziya Gökalp'ın "Türkmen göçüdür, vara vara düzelir." atasözüne getirdiği açıklama paylaşılmaktadır.

1937'de İbni Sina'nın vefatının 900. yılı münasebetiyle çıkan kitaptaki bir bölümünde İbni Sina ahlakı

rasyonalist miydi yoksa din temelli miydi? sorusuna cevap aramaktadır. Kömürcüoğlu (2017:582), Nevzat Bey'in, makalede dönemin anlayışına tercüman olacak bir şekilde ilahî şeriat karşısında İbni Sina ahlâk sisteminin beşerî faaliyet ve akla geniş saha açtığını vurguladığını belirtmektedir.

1937'de Akıl Hıfzısıhhası Cemiyetinin "Hijyen Mental" adlı ilmi toplantısında "*Bizde Sosyolojik Görüşle Suç*" adlı çalışmasını sundu. Burada istatistiklere dayalı olarak suç oranları listeleri vermekte ve idam cezaları sayılarını paylaşmaktadır.

1938'de yazdığı "Mehmed Âkif Zihniyeti ve Düşünce Hayatı" adlı yazı Mehmet Âkif'le yapılan bir sözlü tarih çalışmasına dayandığı için ayrıca çok önemlidir. Nevzat Bey'e göre Âkif'in düşünceleri İslâmî rasyonalizmden kaynaklanan beşerî hürriyet ve mesuliyet fikri kadar ehli sünnetin kader akidesini de içermektedir (Ayas, 1938:556).

1939'da Haydarpasha Lisesi felsefe öğretmenini iken, Fransızcadan çevirdiği Emile Boutroux'un Leibnitz eseri, lise felsefe dersleri yardımcı kitabı olarak Maarif Vekilliği tarafından basıldı. Yine aynı yıl Bursa Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Mecliste olduğu süreçte yani 1943'e kadar, *TBMM Tutanak Dergisi*'ne göre, 52 kez söz aldığı anlaşılmaktadır. 1939 Maarif Vekâleti Bütçesi, Hatay'ın anavatana ilhakından önce orada öğretmenlik yapanlara dair kanun, İstanbul Yüksek Mühendis Okulu ile Teknik Okulunun Maarif Vekilliğine devri hakkında kanun, Maarif Vekâleti merkez teşkilatı ve vazifeleri hakkında kanuna ek kanun, hususi idarelerden maaş alan ilköğretim öğretmenlerinin durumu gibi konular münasebetiyle söz aldı. Özellikle, idam cezaları ile ilgili olarak dönemin hükûmetine suçların içtimai amilleri araştırmadaki vazifesini hatırlattı (*TBMM Tutanak Dergisi*, 17. cilt, 41. birleşim, s.65-66). Bir konuşmasında şöyle diyordu: "Bütün beşeriyetin bugün ahlâk bakımından duyduğu ıstırap; ilmin dayandığı determinizm ile ahlâkın dayandığı ideali telif etmenin güçlüğünden ileri gelmektedir. (...) Mekteb doğrudan doğruya kendi havası, kendi yaşayışı itibar ile de ahlâk kaynağı olmalıdır." (*TBMM Tutanak Dergisi*, 2. Cilt, 17. Birleşim, s. 246-247).

Ayas'a göre, eğitimimizde pek çok kuvvet israfına yol açan zikzaklar ve inhıraflar olmuştur. Vaktiyle üzerinde epeyce mesafe kat ettiğimiz bir takım işlere hiç yapılmamış gibi, yeniden başlanmıştır. Bunun pek çok sebepleri vardır. Fakat başlıca sebebi, maarif ve terbiye tarihimizin objektif, esaslı, mazbut bir şekil-

de şimdiye kadar yazılmamış olmasıdır. Ayrıca maarif deyince "okuma" ve "yazma"nın anlaşıldığını, terbiye cephesinin ihmal edildiğini Maarif Vekâletine "Terbiye Vekâleti" denebileceğini ileri sürdü (*TBMM Tutanak Dergisi*, 2. cilt, 17. Birleşim, s. 247).

18 Nisan 1940'ta doğan ikinci erkek çocuğuna "Muhammet Birr" adını verdi. Kur'anda geçen ve "sırf Allah rızası için iyilik" anlamına gelen "Birr" kelimesini detaylı olarak 1956'da İslâm dergisinde ele aldı. Vefatından sonra yayımlanan İslamiyetin Eğitimimize Getirdiği Değerler adlı kitapta (s.12-14) bu konuya geniş yer verdi.

Maarif Vekâleti merkez teşkilatı ve vazifeleri hakkında kanun görüşülürken, muvakkat encümen namına Nevzat Ayas Bey, Antikite Müdürlüğünün adı konusunda; "Bunun üzerinde düşünüldü, "antikite" kelimesi beynelmilel hâle geldiği ve bütün memleketçe anlaşılır vaziyette olduğu için "antikite" şeklinde kalmasına karar verildi. Mamafih, arkadaşımız "antikite" tabirinin yerine daha iyi bir tabir bulursa kabul ederiz." demektedir (*TBMM Tutanak Dergisi*, 20. cilt, 81. Birleşim, s.196). Bu toplantıda Konya Milletvekili Osman Şevki Uludağ'ın "antikite" yerine "eski eserler" denmesi önerisini hatırlatmadan geçemeyeceğim. Köy Enstitüsü üzerine konuşulurken, enstitü tabirine ilişkin olarak şunları diyordu: "Geçen celsede bir arkadaş "Köy Enstitüsü" tâbirindeki «Enstitü» kelimesine iliştiler. Arkadaşlar; bu tâbir, bundan evvel kanuniyet kesbetmiştir. Köy Enstitüsü Kanunu'nda bu kelime yerleşmiştir. Fakat mukaddem bir kanunda yerleşmiş olması bu kelime üzerinde durulmasına bir mâni teşkil etmeyeceği için Encümen namına cevap vermeği faydalı buluyorum." (*TBMM Tutanak Dergisi*, 26. cilt, 69. Birleşim, s. 78). "İşlik" kelimesine ilişkin olarak da "İşlik, hükûmetin teklifidir, biz de ipka ettik. «Atölye, demektense, yabancı bir kelime koymaktansa, Hükûmetin bulduğu bu kelimeyi beğendik, tasvip ettik. Bu kelimenin sarfi kıymeti üzerinde herhangi bir mülâhaza ileri sürülebilir, bundan daha elverişli, daha kullanışlı bir tâbir ileri sürülürse Yüksek Heyetinizin takdiriyle bu kelimenin yerine o konabilir (*TBMM Tutanak Dergisi*, 26. cilt, 69. Birleşim, s. 78).

İlköğretim meselesine ilişkin olarak; "103 seneden beri, Tanzimat'tan beri bir türlü hal edilemeyen ilköğretim meselesinin halli etrafında kuvvetli adımlar atıldı ve bu iş plânlaştırıldı. Bu nokta-i nazardan da Maarif Vekâletine teşekkür eder, Vekâletin bu muvaffakiyetli yolda devamını ve kanunların tatbikinde da aynı muvaffakiyete mazhar olmasını dilerim." demek-

tedir (TBMM Tutanak Dergisi, 30. cilt, 27. Birleşim, s.151).

22 Eylül 1941'de TBMM'de, Yüksek Mühendis Okulunun Maarif Vekâletine devrinin çok mühim ve müessir bir hata olacağını söylemektedir (TBMM Tutanak Dergisi, 20. Cilt, 81. Birleşim, s.191).

Milletvekilliği görevinden sonra Gazi Terbiye Enstitüsünde Maarif Teşkilatı, Teftiş Tekniği ve Ankara Atatürk Lisesinde Felsefe dersleri öğretmenleri olarak çalıştı. 1948'de yazmayı tamamladığı *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi Kuruluş ve Tarihçeler* adlı kitabında; "Öğretimde lâiklik, bilim ve dinin sınırlanmış olmasına dayanır. Öğretimin lâik olması, resmi öğretimde öğretmen olan memurların eğitilim sanatının bütün araçlarını ve tedbirlerini, bilimin hizmetinde kullanmaları" demektedir. Öğretimde lâiklik, "Devletin bir öğretiyi benimsemesi ve onu okul aracılığı ile kamuya yaymak istemesi anlamına alınmamıştır." diye yazmaktadır. (akt. Binbaşoğlu, 2005:259; Ayasbeyoğlu, 1948:16,130,493).

Hıfzırrahman Raşit Öymen (1969:12), bu eseri şöyle tanımlıyor; "Cumhuriyet devrine gelinceye kadar olan kuruluşlara, ilk İslâmî terbiye müesseselerine ve Selçuklulara da temas edilmek suretiyle yer verilmiştir. Fakat tasnif ve yeni dil terimlerinin üslûp bütünlüğü içinde yer yer yadırganması gibi pürüzlerden kurtulamamıştır." Gerçekten de bu eserde, İslâm uygarlığı çeşitli dönemlere ayrılmış ve her dönemde devlet-eğitim-toplum ilişkileri incelenmiş ama ekonomi boyutunu sonra eklemeyi planlamıştı. Eserin, son sayfasında "İkinci Dünya Harbi'ne son veren, zaferi kazanan da bilim ve teknik olmuştur." anlayışına yer vermektedir (Ayasbeyoğlu, 1948:745).

1949'da *Ankara Akşam Haberleri* gazetesinde (26 Ağustos; 5-22 Eylül; 2-15 Ekim) tarihleri arasında anayasa meselesi üzerine yazdığı Fransa ve İtalya anayasaları ile karşılaştırmaları yaptığı yazılar, Şemseddin Günaltay'ın başbakanlığı sırasında 1950'de Milli Eğitim Basımevi tarafından "*Anayasamız Değişmeli mi?: Partilerin üstünde bir millet meselesi olarak*" adıyla kitap olarak basıldı. Nevzat Bey'e göre anayasa üzerinde işleme ihtiyacı, bilhassa yürütme erkinde bulunanların sorumlulukları konusunda beliriyordu (Ayas, 1950:83).

1950'de *Yeni Okul* dergisinin verdiği habere göre Gazi Eğitim Enstitüsü; öğretmenler toplantısında "Türk Eğitim Tarihi Belgeleri Derleme Merkezi" kurmayı oy birliği ile karar verdi. Komisyon üyeleri H. Hüsnü Cırtılı, Hayrullah Örs, M. Nihat Özön, Faik Reşit Unat, Halil

Bedii Yönetken ve Fuat Baymur idi. Nevzat Ayas da ekibin içinde görülmektedir.

1950'de *Öğretmen* dergisinde "Köylerimizi tanıyalım" yazısıyla köy incelemelerinde takip edilebilecek bir çerçeve sunulduktan sonra, öğretmenlerin bazıları Köy Enstitülerinde öğrenci iken, köyleriyle ilgili yaptıkları incelemeleri göndermeye başladı. Yine bu dergide Nevzat Bey, "*Kanun ve Öğretmen*" adlı bir köşe altında öğretmenlerin hak ve sorumlulukları, öğretim serbestliği, laiklik ve din dersleri, Danıştay üzerine yazılar yazdı. Bu köşedeki bir yazısında müfredat programlarının düzenlenmesinde ve uygulamasında öğretmenlere geniş yetki tanınmasının onların sorumluluk ve kendine güvenme duygularını geliştireceğini savundu (Ayasbeyoğlu, 1951d:13). 1951'de *Öğretmen* dergisinde Mustafa Necati'nin dönemini değerlendirdiği yazı serisi özellikle hatıralarını da içerdigi için ayrıca Türk eğitim tarihine ışık tutmaktadır.

Cavit Binbaşoğlu Hocamız, 1950'li yıllarda Nevzat Ayas'ın, Dr. Halil Fikret Kanad'ın bir yazısında kullandığı "İlmen Mes'ul" tabirinin yanlışlığına ilişkin bir yazısı üzerine, Halil Fikret'in bu kavramı kullanmaktan vazgeçtiğini yazmış ve söylemişti.

Sonuç olarak bu dönemde Nevzat Ayas karşımıza felsefecî, hukukçu, eğitim tarihçisi ve milletvekili kimlikleri ile çıkmaktadır.

3. Eserlerini "A. Nevzat Ayasbeyoğlu" Adı ile İmzaladığı Dönem

Bu dönem 1951'den 1966'ya kadar süregelmektedir. 1945'te başını *İş Mecmuası*'nın çektiği soyadlarında millileşme hareketi çerçevesinde, 1950'den sonra pek çok aydının soyadlarına "oğlu" kelimesini eklediği görülmektedir. Nevzat Bey de 1951'den sonra Ayas yerine Ayasbeyoğlu soyadını kullanmaya başladı.

1951'de *Ulus* gazetesinde (14 Ocak:sf.4) "İki mektup ve bir hakikat" yazısında; Einstein'ın mektubu ve General Eisenhower'ın Colombia Üniversitesi'nin 200. yıldönümü kutlamaları dolayısıyla Şemseddin Günaltay'a gönderdiği davet mektubundan yola çıkarak, hakiki bilim adamları için insanlığı ve kendilerini kötü politikacıların elinden kurtarmanın zamanın geldiğini hatta geçmek üzere olduğu düşüncesini işlemektedir. Nevzat Bey'e göre ilim ve ilim adamının politika karşısındaki durumu acıklıdır. Yine aynı gazetenin 16 Temmuz tarihli sayısındaki yazısı, Nihat Erim'in "Zaruri Bir izah" adlı yazısında politikanın bir ilim olduğu tanımına bir itirazdır.

1952'de yeni Maarif Teşkilatı Kanunu çerçevesinde Talim ve Terbiye Kuruluna özerklik verileceği haberinin gazetelerde çıktığı günlerde *İş Dergisi*'nin "Talim ve Terbiye Heyetine Nasıl Bir Şekil Vermeli?" adında bir anket düzenlediği ve kıdemli maarifçilere sorduğu anlaşılmaktadır. Ankete verdiği cevapta Ayasbeyoğlu, "maarif meselelerimiz" değil, "maarif meselemiz" olduğunu ileri sürdü. Ona göre bu mesele mevcut şartlara göre bütünlüğü ve sistemliliği içinde toptan vaz edilirse az çok çözülmüş olur. "Az çok" diyor; çünkü, mesele mahiyeti itibarıyla kesin ve sürekli bir çözüm şekline râm olamayacak kadar çetin ve çapraşıktır. Kısaca ona göre sorunlar, çözüldükçe yenilerini doğurmak suretiyle ürer ve türerler (Ayasbeyoğlu, 1952:18). Anketin devamında okulları mahkemeye, öğretmenleri de hâkimlere denk gördüğünü düşüncesini paylaşıyor. Mahkemeler ve hâkimler ne oranda bağımsız olabiliyorsa, öğretmenlerde o kadar müstakil sayılmalıdır. Talim ve Terbiye, Maarif Şûrası gibi heyetler de Temyiz Dairesi hizmeti verebilir (Ayasbeyoğlu, 1952e:114).

1954 yılının Temmuz ayında Gazi Eğitim Enstitüsünden Maarif Teşkilatı ve Teftiş Tekniği öğretmeni iken emekli olduğunda, onun için yapılan törende A. Fuat Gündüzalp tarafından hazırlanıp okunan ve daha sonra *İlköğretim Dergisi*'nde basılan "Nevzat Ayasbeyoğlu Emekliye Ayrıldı." adlı yazı, onun hakkında en temel bilgi kaynaklarından. Bu toplantıya katılan Hocam Cavit Binbaşıoğlu (1995), Ayasbeyoğlu adına düzenlenen törende, "Ahlâk ve Felsefe" konusunda bir konuşma yaptığını ve "mesleğe girerken sınavla girdim; emekliye ayrılırken de sınavla ayrılıyorum" dediğini aktarmaktadır.

1955'te muhtemelen yazı işleri müdürü Abdülhak Şinasi Hisar'ın ricasıyla *Türk Yurdu* dergisinde "Tarihimiz ve Maarifimiz" adlı yazısını da yayımlattığını yazmadan geçemeyeceğim.

1955'te Nevzat Ayasbeyoğlu, İbn-i Rüşd'ten tercüme ettiği *Fasl-ül Mekaal ve Kitab-ül-keşf* adlı kitapları İbn Rüşd Felsefesi adıyla yayımlandı. Esasen daha Mercan İdadisinde iken Arapça metninden Türkçeye çevirmeye özenmiş ve birkaç sayfa çevirmişti. Bu teşebbüsü; ilmî, felsefî ve dinî şüphelerinin bir buhran hâlini almaya başlaması ile açıklamaktadır (Ayasbeyoğlu, 1965a:7). 1925'te Maarif Vekaletinin 1341 senesi tercüme edilecek eser listesine göre, çeviri görevi kendisine verildi. Kitabın hatimesi sayfasında gördüğümüz bir nottan kitabın tercümesinin 30 Ağustos 1926'da Pazartesi günü 8.14'de bittiği anlaşılmaktadır. Bu eser, Bakanlık tarafından, Darülfünuna inceleme için gönderilmiş, 4 Haziran 1927'de

Talim ve Terbiye Heyeti tarafından eserin basılması onaylanmıştı (Ayasbeyoğlu, 1951j:5). Eser, ancak 29 yıl sonra yayımlatılabildi.

1958'de *İstiklal Savaşının Unutulmaz Kahramanı Kazım Karabekir Paşa'nın Ebediyete İntikalinin 10. Yılında Aziz Hatırasına* adlı kitabı yayımlandı. Bu eser, aslında Dünya gazetesinde "İzmir Suikastının İçyüzü" (3 Eylül 1956) yayımlanmaya başlanan Ziya Hurşid'in kardeşi Faik Günday'ın hatıralarının eleştirisidir. Günday'ın hatıraları ince bir tarihsel analize tabi tutulmaktadır. Bu çalışma Nevzat Bey'in hukukçu ve tarihçi kafasına sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

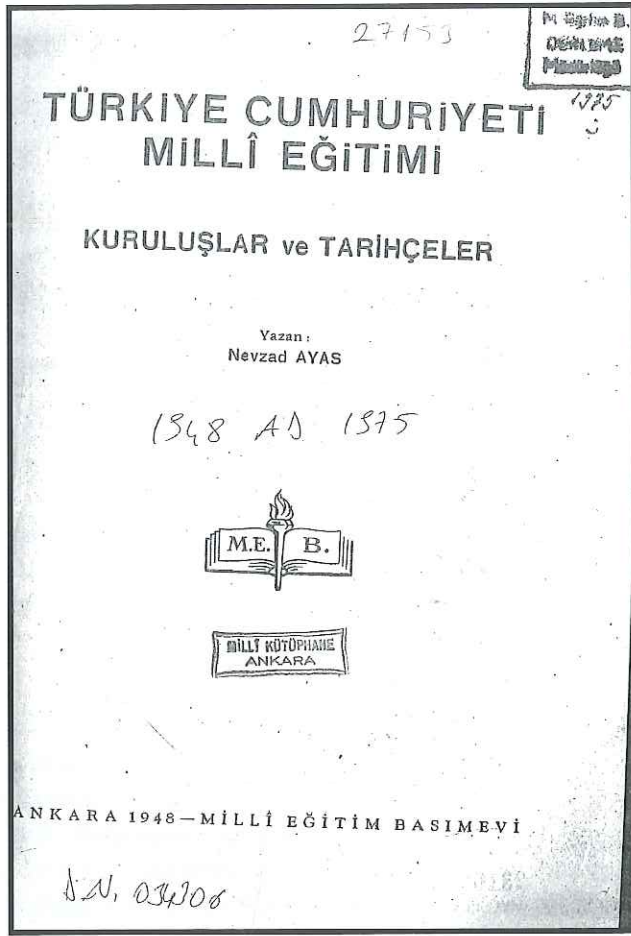
1958'de Mustafa Şekip Tunç'un vefatı arkasından yazdığı vefeyât yazısında arkadaşlıklarının 1911-1912'de Üsküp'te başladığını yazmaktadır. O sırada Mustafa Şekip, Darülmuallim'de, Nevzat Bey de Sultani edebiyat öğretmeni idi.

1961'de İstanbul İmam-Hatip Okulu ve Yüksek İslâm Enstitüsünde Mukayeseli Dinler Tarihi ve İslâm Felsefesi Tarihi derslerini verdi. Bu sırada bir yazısında Maarif Vekaleti için P. Foulquie'nin *Les Ecoles Nouvelles (Yeni Okullar)* adlı eserini Türkçeye çeviri işiyle meşgul olduğunu belirtiyordu (Ayasbeyoğlu, 1961:13). 1963'te bu görevden de ayrılarak, eserleri üzerine yoğunlaştı.

25 Aralık 1966'da İstanbul'da 78 yaşında vefat etti. Vefatından 40 gün sonra ailesi, 02 Şubat 1967'de bir gazeteye mevlid ilanı verdi. Son yıllarında İslamiyetin Eğitimimize Getirdiği *Değerler ve Kur'an-ı Kerim'in Eğitim ile İlgili Âyetlerinin Tahlili* adlı kitabı üzerinde de çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu eser, vefatından hemen sonra 1967'de yayımlanabildi. Bu kitapta İslâm ve lâiklik ile ilgili şunları yazmaktadır; "İslâm dininin dünya hayatı ile ilgili olan vahy ile birlikte akla da dayanan hükümlerinde bir nevi lâiklik (ilmânîlik) vardır. Yalnız vahye dayanan ve ahiret hayatıyla ilgili bulunan hükümleri aklı ve ilmânîliği (lâikliği) aşar, "kalb-i selim"e dayanır." (Ayasbeyoğlu, 1991:15). "İslâm dininin akla hitap eden laik cephesiyle bilim arasında bir yıkışma (çelişme, tenakuz) yoktur. Bu dinin kalb-i selime hitap eden ...ülkü cephesi ise bir inanç konusudur." (Ayasbeyoğlu, 1991:31).

Sonuç

Ayasbeyoğlu'na göre Tanzimatçılar mektebe bütün tahsil derecelerinde medresenin bazı derslerini (Arapça, din dersleri ve Farsça gibi) aşıladılar. Fakat medrese programında yeni mekteplerin hiçbir der-

si hatta Türkçe dilbilgisi bile yoktu (Ayasbeyoğlu, 1961:11). Mektep programları iki medeniyeti uzlaştırmak gayesine erişmekten çok uzaktı. Bu program, genç ruhlarda buhranlar, muvazenesizlikler doğurmaya çok müsait idi. Bu durum milli eğitim üzerinde olumsuz izlerde bırakıyordu. Tanzimat mektebinde müspet ilimler ve din arasında kalmış gençleri, gösterdikleri tavırlar açısından ele aldığı bir tipoloji geliştirdi (Ayasbeyoğlu, 1965a:7;1938:540). Kendisinin de Tanzimat'ın ilanından sonra kurulan yeni maarif sistemi içinde yetiştiğini ve gençliğinde bu buhranı yaşadığını itiraf ediyordu.

Abdüllatif Nevzad Ayasbeyoğlu'nun imza farklılıklarına rağmen üç dönemde de ahlâk eğitimine önem verdiği anlaşılmaktadır. Çocukluk ve gençlik yıllarında yetiştirilme tarzını anlattığı yazılarında okuduğu ahlâk kitaplarını ve etkilerini detaylıca inceledi. 1925'te Fransız filozof Émile Boutroux'un ahlâk anlayışını incelediği bir yazısından yola çıkarak Türk aydınının Batı ahlâk anlayışına yaklaşımı konusunda acele kararlar vermemek gerekir. Hele söz konusu Abdüllatif Nevzad Ayasbeyoğlu olunca 1908'den 1966'ya kadar ahlâk konusunda yazdıkları ortaya konmalı ve toplu bir bakış açısıyla de-

ğerlendirilmelidir. 1921-1925 ve 1948-1965 dönemleri arasında *Sebîlürreşad* tekrar yayım hayatında etkin bir rol oynamasına rağmen onun bu dergide artık yazılarına rastlanmamaktadır. 1938'de "*Mehmet Âkif'in Zihniyeti ve Düşünce Dünyası*" adlı yazıda bu derginin fikir hayatında geçirdiği değişimleri altı dönemde analiz etmektedir (Ayas, 1938: 568-576).

Nevzad Bey, İstiklâl Marşı şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un her zaman "gür hisli, gür imanlı", "iki gözü Nevzad'ı" kaldı. Mehmet Âkif, Mısır'da inzivada iken, Nevzad Bey'in bir bayram vesilesiyle gönderdiği 23 Aralık 1935 tarihli manzum mektubunun kendisini vatana çeken bir amil olduğunu belirtmişti. Manzume şöyle bitiyordu: "*Gel artık, yurda gel, hicranı dindir!*" (Ayas, 1938:513; Bu bilgiyi benimle paylaşan Dr. Necmettin Turinay'a teşekkürü bir borç bilirim). 1968'de oğlu Sabit Bey, babasının evrakı arasında olan Mehmet Âkif Bey'in *Safahat'a* almadığı bir şiirini *İslâm Medeniyeti Mecmuası*'nda yayımladı.

Diğer yandan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Mustafa Rahmi Balaban, M. Zekâî Konrpa gibi pek çok çağdaşı gibi, Nevzad Bey de, 3. dönemde İslâmiyet ile ilgili yayınlara daha bir ağırlık vermiştir. Bu durum yaşlılık döneminin bir yansıması mı yoksa Demokrat Parti'nin sunduğu göreceli dini neşriyat serbestliği konusundaki özgürlük atmosferinin getirdiği bir durum mudur buna karar vermek oldukça güçtür.

Ayasbeyoğlu (1950j:7), 1950'de "Pedagojiye Acınmaz mı?" yazısında bilimin, teknolojinin ve pedagojinin insanlığın medeniyet anlayışı ile "siyaset" denilen macera üzerinde sözü ve hükmü geçiyor mu? sorusunu soruyordu. 1965'te insan yetiştirme için şöyle diyor, "Millet egemenliği, bilim egemenliğine dayanamadıkça siyaset bir "sanat" olmakla devam edecektir. (...) insan yetiştirmek de bir sanattır ama bu sanat bilime çok yakındır ve ondan hız almaktadır. Ona bağlı kalmadıkça varlığını bile kaybeder. Bunun için insan yetiştirme sanatıyla siyaset sanatını karıştırmamalıdır (1965b, 12).

Sabit Bey, Babasının değişik dergi ve gazetelerde yayımlanmış 210'un üzerinde makale, yazı ve şiir tespit ettiğini belirtmektedir. Bunlardan bazıları; *Yeşilay, Ant, Ekekon, Selçuk, Eğitim-Öğretim, Hürses, Yeni Konya, Tasvir, Nur, Duygu ve Düşünce, Hilâl* gibi. Bu yazılarının da toplu bibliyografya denemesine eklenmesi gerekir. Umarım bu yazı, Abdüllatif Nevzad Ayasbeyoğlu'nun da Osmanlı son dönemi ahlâk terbiyecileri halkasına (liste için bknz. Bayraktar, 2015) da dahil edilmesine bir vesile olur.

Kaynaklar

Anonim (1926), "Kitabiyat: 4-7 yaş arasındaki Çocukların Ruhîyatı (1925)" *Maarif Vekaleti Mecmuası*, Sayı: 6, ss. 146-148.

Ayasbeyoğlu, Sâbit (1968), "Mehmet Âkif'in Safahat'ta Bulunmayan Bir Şiiri Üzerine", *İslâm Medeniyeti Mecmuası*, yıl 1, nu.: 1, ss. 19-23.

Ayasbeyoğlu, Sabit (1991), "Ayasbeyoğlu, Nevzat", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 4, s. 206.

Bayraktar, M. Faruk (Ed). (2015), *Son Dönem Osmanlı Ahlâk Terbiyecileri ve Ahlâk Terbiyesi*, İstanbul: Ensar Neşriyat.

Binbaşoğlu, Cavit (2005), *Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Binbaşoğlu, Cavit (1995), Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerine Bir Araştırma, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Eşme, İsa (2006), *Yüksek Öğretmen Okulu*, (2. basım) Bilgi-Başarı Yayın Evi.

Eşref Edip [Fergan] (1938), *Mehmet Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharirin Yazıları*. İstanbul: Asârî İlmîye Kütüphanesi Neşriyatı.

Gündüzalp, Fuat (1954), Nevzat Ayasbeyoğlu Emekliye Ayrıldı." İlk Öğretim, Cilt 20, sayı: 379.

Kara, İsmail (2011), Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi, *Metinler Kişileri I*, 4. ilaveli baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kırpık, Güray (2008), "1926-1928 Yılları Arasında Talim ve Terbiye Kurulunun Aldığı Bazı Kararlar" *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunda Mimar Bir Kurum: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı* (Ed. Prof. Dr. Refik Turan), Ankara (baskıya hazır nüsha).

Körmürcüoğlu, Şema (2017) "İbn Sina Felsefesinde Ahlâk Sorunu: Bir Literatür İncelemesi", *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi, Bildiriler Kitabı III*, 10-13 Mayıs, Muş.

Öymen, Hıfzırahman Raşit (1969), *Doğulu ve Batılı Yönü ile Eğitim Tarihi I*, Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Özcan, Ömer (2011), "Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Bir Raporu", *Mehmet Eröz Armağanı*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, ss.549-556.

Özverimli, M. Sait (2008), "Reşid Rıza", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, cilt. 35, s. 14-18.

Rasmussen, V. (1925), *4-7 yaş arasındaki Çocukların Ruhîyatı* (1925) (Fransızca'ya çev. E. Cornet, Osmanlıca'ya Ter. Abdüllatif Nevzat, İstanbul: Matbaa-i Amire.

TBMM Tutanak Dergisi (TD), 6. Dönem, 17. Cilt, 41. Birleşim, s.65-66

----- 6. Dönem, 2. Cilt, 17. Birleşim, , 25.5.1939, s. 246-247.

----- 6. Dönem, 20. Cilt, 81. Birleşim, , 22.09.1941, s. 191, s.196.

----- 6. Dönem, 26. Cilt, 69. Birleşim, , 5.6.1942, s. 78.

----- 6. Dönem, 30. Cilt, 27. Birleşim, , 13.1.1943, s.151.

Ve Feyât trf. Anonim, "Nevzat Ayasbeyoğlu", *Bilgi* (1966), 20 (235), s.7-8.

ABDÜLLÂTİF NEVZAD AYASBEYOĞLU'NUN ESERLERİNİN TOPLU BİBLİYOGRAFYASI DENEMESİ

Abdüllatif Nevzat (1909) "Muallim-i Muhterem İsmail Hakkı Bey Efendi'ye- Muahe-de-i Peygamberi", *Meram*, 8 Kanun-ı Sanî 1324 (21 Ocak 1909), sayı 8, ss. 252-256.

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad'da Medresenin Nizamnamesi", Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm* cilt 7, sayı: 170, s.220-224.

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad'da Medresenin Nizamnamesi" (maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 171, s.239-241.

----- (1327) Alem-i İslâm'da Beşair-i İntibah, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 172, s.257-258.

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad) Usul-i Tedris (maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 177, s.330-332.

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad) Usul-i Tedris (maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 178, s.353.

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad) da Usul-i Tedris (maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 179, s.367-368

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad'da Usul-i Tedris (maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 180, s.384.

Muhammed Reşid Rıza (1327) ed-Davetü ve'l İrşad (Darüddavet Velîrşad'da Usul-i Tedris (maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sırat-ı müstakîm*, cilt 7, sayı: 181, s.401-402.

Muhammed Hilmi Tammare (2006) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (Osmanlıca'ya Çev. Abdüllatif Nevzâd; Osmanlıcadan Sad. Musa Yıldız, - Nurettin Ceviz), *Nüsha: Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, cilt: 6, sayı: 22, 113-134.

----- (1328a) Terbiye-i İrade, *Yeni Mektep*, (Mayıs 1912), Num: 13, ss. 395-396.

----- (1328b) Vardarla Aramızda, *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 50-232, s.413.

----- (1328c) Beyaz Bayrak Çekilirken, *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 52-234, s.444-445.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, c 1-8, sa: 185, s.37-39.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (185'den maba'd) (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 188, s.99-100.

Muhammed Reşid Rıza (1328) Darüddavet Velîrşad (ed-Davetü ve'l İrşad) da Usul-i Tedris ve Talim (182'den maba'd), Çev. Abdüllatif Nevzat, *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 189, s.121.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (185'den maba'd) (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 188, s.99-100.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (188'den maba'd) (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 191, s.157-158.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (191'den maba'd) (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 192, s.178-179.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (192'den maba'd): Maarri'nin Enbiya ve Edyan Hakkındaki Fikri-I, (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 194, s.221-222.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (192'den maba'd): Maarri'nin Enbiya ve Edyan Hakkındaki Fikri-II, (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 195, s 237-238.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (192'den maba'd): Maarri'nin Enbiya ve Edyan Hakkındaki Fikri-III, (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 196, s 263-264.

Muhammed Hilmi Tammare (1328) "Ebu'l-Alâ el-Ma'arrî" (192'den maba'd): Maarri'nin Enbiya ve Edyan Hakkındaki Fikri-III, (Çev. Abdüllatif Nevzâd), *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 198, s 301.

Abdüllatif Nevzat (1328d) "Hasbihal: Niçin Bütün Sokaklarımız çıkmaz olmuş?", *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı 42-224, ss. 287-288.

----- (1328e) "Hak-I" *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 205, s 441-442.

----- (1328f) "Hak-II" *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 208, s 499-500.

----- (1328g) "Hak-III" *Sebilürreşad*, cilt 1-8, sayı: 209, s 11-12.

----- (1328h) "Kosova Cihada Nasıl "Lebbeyk" diyor? (Mekatib) *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı 33-215, ss. 135-136

----- (1328j) "Avdet ve Hasbihal: "Hak, Kuvvet ise Kuvvet de Ahlak'tır." *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 223, s 267-269.

----- (1328k) "Niçin Bütün Sokaklarımız Çıkmaz Sokak Olmuş?" *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 224, s 287-288.

----- (1328l) "Ne kadar da sözcü olmuşuz." *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 225, s 303-304.

----- (1328m) "Şehid-i Gayret-I" *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 226, s 314-315.

----- (1328n) "Şehid-i Gayret-II" *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı: 229, s 367-368.

----- (1329) "Beyne'l İslâm Müsterek Lisan", *Sebilürreşad*, cilt 10, sayı 232, ss. 133-134

----- (1329) "Bir Kardeş Hasbihaline Lüzum Var: Mehmed Ali Tefvik Bey'e", *Sebilürreşad*, cilt :10, sayı: 237, s.49-51

----- (1329/1913) "İctimaiyat: Evvela Erkeklerimizi Örtelim", *Sebilürreşad*, cilt 10, sayı 241, ss. 112-113.

----- (1329) "Tenkid ve Takriz: Zulmetten Nura", *Sebilürreşad*, cilt 10, sayı 250, ss. 263-265.

----- (1329) "Arapça", *Sebilürreşad*, cilt 10, sayı 252, ss. 292-294.

----- (2007) "Arapça" Sad. Zafer Kızıllı, *EKEV Akademi Dergisi*, cilt 11, sayı 33, ss. 335-342.

----- (1329) "Terbiye ve Talim: Bizde Ahlak Bizde Terbiye -1-", *Sebilürreşad*, cilt 10, sayı 257, ss. 369-370.

----- (1329) "Terbiye ve Talim: Bizde Ahlak Bizde Terbiye -2-", *Sebilürreşad*, cilt 10, sayı 259, ss. 400-402.

----- (1329) "Terbiye ve Talim: Bizde Ahlak Bizde Terbiye -3-", *Sebilürreşad*, cilt 11, sayı 261, ss. 4-5.

----- (1329) "Terbiye ve Talim: Bizde Ahlak Bizde Terbiye -4-", *Sebilürreşad*, cilt 11, sayı 262, ss. 20-21.

----- (1912) "Allah (Manzum Edebiyat) *Sebilürreşad*, cilt 2-9, sayı 534, ss. 444.

----- (1330). "İslâm Mecmûası'nın Şiari Huzurunda I", *İslâm Mecmuası*, Yıl: 1, Sayı: 6, s. 178-182,

----- (1330). "Dinli Bir Hayat, Hayatlı Bir Din", *İslâm Mecmuası*, cilt 1, sayı: 6, ss.178-182.

- (1330). "Dinli Bir Hayat, Hayatlı Bir Din: Kur'an'dan İman ve Hayat", *İslâm Mecmuası*, cilt 2, sayı: 13, ss.392-397.
- (1330). "İslâm Mecmûası'nın Şiari Huzurunda I", *İslâm Mecmuası*, Yıl: 1, Sayı: 13, s. 8-13.
- (1915) "İslâm ve Cemiyet", *İslâm Mecmuası*, Yıl: 2, Sayı: 36, s.7-10,
- (1916) "Din ve Harb", *İslâm Mecmuası*, Yıl: 3, Sayı:42, s. 11-16.
- (1341/1925) "Muallim ve Cemiyet", *Muallimler Birliği Mecmuası*, sayı:1, ss. 5-10.
- (1986) "Öğretmen ve Toplum" Akt. Mustafa Özcan, *Millî Eğitim*, sayı: 69, 67-71.
- (1925) Ahlakı Nasıl Korumalı, *Millî Mecmua*, Cilt 1. Sayı: 35, Sene, 566-568.
- (2014) Ahlakı Nasıl Korumalı (Çev. Muhammed Ali Yazıbaşı, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 8 (16), 351-357.
- Ayas, Nevzat (1932a) "Darülfünun Meselesi: iyi vazedilmiş bir mesele yarı halledilmiş sayılır...", *Vakit*, 18 Şubat, s. 5
- (1932b) "Darülfünun Meselesi: Tanzimatçılarla halefleri 19 uncu asırda nasıl bir çıkmaza saplandılar. Bunun sebepleri neydi?", *Vakit*, 25 Şubat, s. 4.
- (1932c) "Darülfünun Meselesi: Tanzimatı hayriyenin manası, ilk darülfünun, ilk bocalama", *Vakit*, 10 Mart, s. 5
- (1932d) "Darülfünun Meselesi: Aptülhamit devrinde maariften ne bekleniyor, niçin çekiniyordu?", *Vakit*, 15 Mart, s. 5
- (1932e) "Darülfünun Meselesi: vatanın baş meselesidir", *Vakit*, 24 Mart, s. 11.
- (1932f) "Darülfünun Meselesi: vatanın baş meselesidir", *Vakit*, 25 Mart, s. 5
- (1933) "Hindistanda Türk Düşüncesi: Dravî Türkleri", *Türk Tarihinin Ana Hatları*, Eser Müsveddeleri No. 40, 1-27.
- (1933) "Hindistanda Türk Düşüncesi: Budacılığı hazırlayan amiller; Budacılık", *Türk Tarihinin Ana Hatları*, Eser Müsveddeleri Seri 2, No: 18, 1-27, İstanbul: Akşam Matbaası.
- (1937) Türkler ve Tabiat Kanunu, 2. Türk Tarihi Kongresi, ss.1-19, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- (1937) "İbni Sina'nın felsefi sistemi", *Büyük Türk Filozof ve Tıp Üstadı İbni Sina Şahsiyeti ve Eserleri Hakkında Tetkikler*, İstanbul: Ahmet Halit Kitap Evi, s.1-10.
- (1937) İbni Sina'nın filozofik sisteminde ahlak, *Büyük Türk Filozof ve Tıp Üstadı İbni Sina Şahsiyeti ve Eserleri Hakkında Tetkikler*, İstanbul: Ahmet Halit Kitap Evi, ss. 1-11.
- (1937) "Bizde Sosyolojik görüşle suç". *Tıp Dünyası*, 5-109, 1-11.
- (1938) Mehmed Âkif Zihniyeti ve Düşünce Hayatı, *Mehmet Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları*. Yazar: Eşref Edip [Fergan] İstanbul: Asâr İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, ss. 508-580.
- Leibnitz, (1939) İnsan Âkilesi Hakkında Yeni Deneyişler (Ter. Nevzat Ayas, İstanbul: Devlet Basımevi.
- (1939) Tanzimat Zihniyeti, *Uludağ*, sayı: 24, ss. 24-30.
- (1939) Pedagoji Anketine Cevabı, *Yeni Adam*, sayı: 259.
- (1948) *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitimi, Kuruluşlar ve Tarihçeler*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- (1949) "John Dewey Raporu Üzerine-1", *İlk Öğretim*, cilt 15, sayı:283, ss. 3703-3704.
- (1949) "John Dewey Raporu Üzerine-2", *İlk Öğretim*, cilt 15, sayı:284-286, ss. 3722-3723.
- (1949) "İlköğretim Çocuklarının Yetiştirilmesinde Öğretmenlerin ve Ailelerin Rolü", *İlk Öğretim*, cilt 15, sayı:295-296, ss.3844.
- (1950a) *Anayasa'mız Değişmeli mi? Partilerin Üstünde Bir Millet Meselsi Olarak*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- (1950b) "Gazi Orta öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü'nün Pedagoji Şubesi Nasıl Daha Verimli Olabilir?" *Yeni Okul*, cilt A, sayı:2, 16-18.
- (1950c) "Millî Eğitim Görevinde Halkımız, Devlete Nasıl Yardım Edebilir? Ülkü, cilt IV, sayı:40, 1-2.
- (1950d) "Millî Eğitim Görevinde Halkımız, Devlete Nasıl Yardım Edebilir? II, Ülkü, cilt IV, sayı:41, 1-2.
- (1950e) "Medeniyet Yolunda", *Ülkü*, cilt IV, sayı:42, 3-4.
- (1950f) "Ülkü Yolunda", *Ülkü*, cilt IV, sayı:43, 3-4.
- (1950g) "Yine Köy", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 37, 4-5.
- (1950h) "Kanun ve Öğretmen: Ödev, Hak ve Sorum", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 37, 10-11.

- (1950j) "Pedagoji'ye Acınmaz mı?", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 38, 6-7.
- Ayasbeyoğlu, Nevzat (1951a) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-1", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 39, 4-15.
- (1951b) "Kanun ve Öğretmen: Öğretim Serbestliği", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 39, 11-12.
- (1951c) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-2", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 40, 4-7.
- (1951d) "Kanun ve Öğretmen: Öğretim Serbestliği ve Ders Programları", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 40, 13.
- (1951e) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-3", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 41, 4-5,24.
- (1951f) "Kanun ve Öğretmen: Layiklik ve Vicdan Hürriyeti", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 41, ss.10,22.
- (1951g) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-4", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 42, 4-5.
- (1951h) "Kanun ve Öğretmen: Layiklik ve Din Dersleri", *Öğretmen*, cilt 4 Sayı: 42, ss.8-9.
- (1951j) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-5", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 43, 4-5, 21.
- (1951k) "Kanun ve Öğretmen: Layiklik ve Din Dersleri", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 43, ss. 7-8.
- (1951l) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-6", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 44, 4-6.
- (1951m) "Kanun ve Öğretmen:Danıştay-1", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 44, ss. 13-14.
- (1951n) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-7", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 45, 4-5.
- (1951o) "Kanun ve Öğretmen:Danıştay-1", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 45, ss. 15-16
- (1951p) "Millî Eğitim Tarihimizde Mustafa Necati-8", *Öğretmen*, cilt 4, sayı: 47, 4-5.
- (1951r) "İki Mektup ve Bir Hakikat", *Ulus*, 14 Ocak.
- (1951s) "Zaruri Bir İlah" dolayısıyla", *Ulus*, 16 Temmuz.
- (1952a) "Öğretmen ve Siyaset", *Öğretmen*, cilt 5 sayı: 54, 4-6.
- (1952b) "Öğretimin İflassı", *Öğretmen*, cilt 5, sayı: 55, 4-5.
- (1952c) "Hukuk Devleti ve Maarifimiz", *Öğretmen*, cilt 5, sayı:57, 4-5.
- (1952c) "Talim ve Terbiye Heyetine Nasıl Bir Şekil Vermeli?" *İş Mecmuası*, sayı:126, 18-19 (2-3)
- (1952e) "Talim ve Terbiye Heyetine hakkında", *İş Mecmuası*, sayı:129, 113-114.
- (1952f) "Dayak" *İlk Öğretim*, cilt 17, sayı:327, ss.4260.
- (1952g) "İlk Öğretim ve Adalet" *İlk Öğretim*, cilt 17, sayı:331, ss.2-3.
- (1953a) "Metot-Yöntem", *Öğretmen*, cilt 6, sayı:64, 4-5.
- (1953b) "Eğitim-Terbiye", *Öğretmen*, cilt 6, sayı:69, 4-13.
- (1953c) "Akıl kurban kün beşi-i Mustafa", 680. *Ölüm Yıldönümünde Mevlana*, Konya. Konya Belediyesi Neşriyatı, sf. 13.
- (1955) "Tarihimiz ve Maarifimiz", *Türk Yurdu* sayı:244, ss. 819-821.
- İbn Rüşd (1955). İbn Rüşd Felsefesi (Fasl-ül Mekaal ve Kitab-ül-keşf), Tercüme: Nevzat Ayasbeyoğlu, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- (1956a) "Ef'al-i Mükellefin", *İslâm*, cilt 1, sayı:3-9, ss. 2-57.
- (1956b) "Müslümanlıkta "Birr" Nedir?", *İslâm*, cilt:1, sayı: 1, ss. 12-13.
- (1956c) "Öğretmen ve Metod" *İlk Öğretim*, cilt 22, sayı:414, ss.2-3.
- (1956d) "İslam Dini ve Terbiye", *İslâm*, cilt: 1, sayı: 1, sf. 29.
- (1956e) "İslam Dini ve Terbiye", *İslâm*, cilt: 1, sayı: 2, sf. 61.
- (1958a). Maarifimizde Ahlâk Terbiyesi, *İş Mecmuası*, sayı: 206 s. 3-7.
- (1958b) Vefeyât: Mustafa Şekip Tunç'u Anarken..., *Bilgi*, cilt: 11, sayı:132, ss. 7-8.
- (1958c) İstiklâl Savaşının Unutulmaz Kahramanı Kâzım Karabekir Paşa'nın Ebediyete İntikalinin 10. Yıl Dönümünde Aziz Hatrasına, İstanbul: Türkiye Basımevi.
- (1961) "Maarifimizde Ahlâk Terbiyesi", *Bilgi*, Cilt:15, sayı: 170-171, ss. 10-13.
- (1963) "Darülfünun-i Osmanî'nin Açılış Tarihi", *Bilgi*, Cilt: 16, sayı: 190-191, ss 2-3.
- (1965a) "Okullarımızda Din Öğretimi-1", *Bilgi*, Cilt: 18, sayı: 206-211-212, ss. 10-13.
- (1965b) "İnsan Yetiştirinin Değeri ve Sorumluluğu", *Bilgi*, ss. 11-12.
- (1967) "Darülfünun-i Osmanî'nin Açılışı", *Ülkücü Öğretmen*, cilt 8, sayı: 96, 20-22.
- (1991). İslâmiyetin Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an-ı Kerim'in Eğitim İle İlgili Âyetlerinin Tahlili, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

HAMİDELİ TARİH

HAMİDELİ KùLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEğİ / MAYIS 2017

11-12 RA 572 ANILIYOR

Yenice Sivrisi (Miryokefalon) Zaferi'nin 840. Yılı Kutlamaları

ANADOLU'DA كېشİFLER

BARLA ÖNÜNDE ŞOL YAZI, ANDA YATUR MİHTER GÂZİ

Kemer Boğazı'ndaki Kemer Köprüyü Gören Gözler

Sahibi ve Yayına Hazırlayan
Hamideli Derneği Adına
Ramazan TOPRAKLI

Tasarım
Levent Temel

Baskı Tarihi: Mayıs 2017

Basım Yeri
Sistem Ofset Bas. Yay. San. Tic. ve Ltd. Şti
Strazburg Cad. No: 31/17
Sıhhiye - ANKARA
Tel: (0312) 229 18 81
www.sistemofset.com.tr

İletişim
Kızılırmak Mah. 1426 Cad. 14/9 Binnur Apt.
Çukurambar / ANKARA
Tel: (0312) 220 07 88
Cep Tel: (0533) 466 97 05
e-posta: ramazantoprakli@yahoo.com

ISBN: 978-605-5025-38-0

Ön Kapak Resmi
Gelendost'ta bulunan
İmparator 6. Mikail'e ait mühür
Arka Kapak Resmi
Tarihi Kırıl You Güzergahı

Hamideli Yıldızı: Selçuklu yıldızı içinde
Yenice Sivrisi (Tzybritzi)'nin Kemer Boğazı
(Miryokefalon) -Bülbül mevkiinden görünüşü.

İÇİNDEKİLER

- 02 Başyazı
- 04 2016 Yılı Faaliyeti
- 12 Waterloo Panoramik Müzesi / Merve Büşra Bayrak
- 14 Yenice Sivrisi (Miryokefalon) Zaferi'nin Bir Başka Cephesi
/ M. Kahramanyol
- 16 Kısa Bir Tarih Yolculuğu: Miryokefalon Gezisi / R. Fındıklı
- 18 Miryokefalon Zaferinin 840. Yılı Kutlama İzlenimleri / Y. Aydemir
- 20 Dünya Savaşları (Prof. Dr. Refik Turan'ın Konferansından Başlıklar)
- 21 Deprem, Isparta ve Atatürk "Dinimizin Ve Devletimizin Sembolüdür"
/ H. H. Aksu
- 22 Miryokefalon Zaferi'nin 840. Yılı Kutlamalarının Ardından / A. P. Güngör
- 26 2016 Miryokefalon Savaşı Yüzey Araştırması Buluntuları
/ İ. M. Mimirolu - M. Kocaman
- 30 **Göller Bölgesi'nin Tarihî Coğrafya Haritaları**
- 33 Güller Diyarında Miryokefalon Savaşı / F. Koç
- 36 Anadolu'nun Bilinen En Eski Tarihi Yolu: Kırıl Yolu ve Miryokefalon Savaşı
/ H. T. Bağcı
- 40 Sezgi Nedir? Alès Amourios Kimdir? / R. Topraklı
- 42 Miryokefalon Zaferinin 840. Yılı Kutlamaları / A. Özbalak
- 43 Hüseyin Avni Paşa İngilizler'den Yardım Gördü Mü? / B. Sürgeç
- 44 Mehmet Âkif Ersoy'un "Gür Hisli", "Gür İmanlı" ve "İki Gözü Nevzad'ı":
Abdüllatîf Nevzad Ayasbeyoğlu ve Milli Eğitim Tarihimiz / B. Ata
- 55 Çalıştayın Öğrettikleri / R. Topraklı
- 60 Teşekkürnâme
- 62 İstanbul-Malazgirt Yolu (Romen Diyojen'in 1071'de Yürüdüğü Yol)
/ R. Topraklı
- 67 Rémzi (Ramsay, W. M.)'nin 1890'da İddia Ettiği Görüşünü Değiştirmesi:
Çeviren: G. Şenel Açıklama: R. Topraklı
- 68 İmparator Manuel'in İngiltere Kırılına Yazdığı Mektubun Tercümesi
/ Tercüme: K. Y. Koprman
- 70 Uluborlu'da Bulunan Ogüst Yazıtı Hakkında / R. Topraklı
- 72 Hamideli Tarih 02 ve 03 için Açıklama / R. Topraklı
- 74 **Göller Bölgesi'nin Tarihî Coğrafyasına Ait Makaleler / Ramazan Topraklı**

